

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

N. IORGA. — Cu prilejul dispariției «Tribunei».

ST. O. IOSIF. — Ciobănașul. (poezie)

GEORGE STOICA. — La izvor.

EMINESCU. BCLC Cluj Central University Library Cluj Iar fața ta e străvezie.

IL. CHENDI. — Spleen.

ALICE CĂLUGĂRU. — In grădină.

MIRON ALDEA. — Robul (Schită).

N. IORGA. — Cronica săptămînală. (Pictură și Statui naționale).

RED. — Răspunsuri.

REDACȚIA :

Calea Victoriei, No. 56

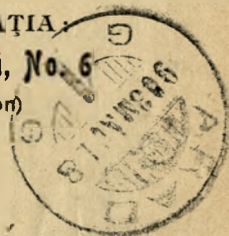
(Hotel Imperial)

ADMINISTRAȚIA :

Strada Regală, No. 6

(Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an

Numărul 20 bani

Dina și Dana

NOVELĂ

DE

IOAN GABROVANU

Prețul 2 lei.

De vânzare la toate librăriele

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția : Hotel Imperial 21
Administrația : Str. Regală, 6
BUCUREȘTI

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

CU PRILEJUL DISPARIȚIEI «TRIBUNEI»

Printr'o hotărîre a partidului național românesc din Ardeal și părțile vecine, pe care-l represinta în lupta zilnică prin presă, «Tribuna», cea de la Sibiiu, și-a încetat apariția, după douăzeci și unul de ani de viață.

Dincolo de munți, acest fapt însemnat a îndreptat gîndurile spre un nou ziar, care să ducă mai departe opera de răspîndire și întreținere a sentimentului național, care era menirea «Tribunei». Dincoace, s'aŭ organizat manifestații ale tinerimii, care s'aŭ terminat prin ciocniri de stradă cu forța publică, rău călăuzită față de demonștranți cari nu prea aveaŭ un scop înaintea lor și dintre cari unii, mai desorientați, aŭ crezut că aduc un serviciu neamului lor lovind în Romîni ca și dinși, ce purtau uniforma țerii, și rupînd de sus din balcoane o sabie pe care stă întipărită monograma suveranului. Ori-cum s'ar împărți greșelile și răspunderea între cei ce aŭ dat acest urit spectacol, această amintire care ar trebui cît mai răpede uitată, nu e mai puțin adevărat că «Tribuna» merita să fie comemorată prin fapte mai frumoase și, iarăși, prin cuvinte mai pricepute și mai alese decît acelea, pe cît de ușoare, pe atît de exagerate, care s'aŭ pronunțat la întrunirile de dăunăzi.

Căci «Tribuna» și-a avut zile mari și folositoare în traiul său, zile care vor figura în istoria norocului și lipsei de noroc a milioanei care cu jertfe grele își păstrează romînitătea înaintea celor ce voiesc să li-o smulgă. Cînd ziarul românesc din Sibiiu și-a luat avîntul, el se arăta, fără îndoială, cel mai bine scris și mai matur cugetat dintre toate cite ieșiau pentru poporul nostru. Cei mai buni și mai destoinici din tinerimea noastră ardeleană aŭ pus umărul, nu pentru a-și crea o mănoasă carieră, nici pentru a-și deschide calea către o situație politică — motivele care îndeamnă pe cei mai mulți ziaristi de la noi —, ci pentru că datoria lor îi chema la muncă, sărăcie și prigonire, în odăile, pe care nici un club nu le mobilase din banul con-

tribuabililor. de «Tribunei». Multă vreme, până la procesul «Memorandului» și după această inimoasă înfățișare înaintea dușmanului secular, s'aŭ scris în foaia aceasta minunate articole de recunoaștere, cugetare și luptă: articole de acelea ardelenesti cu miez, fără po-doabe ușoare de stil, pe care le pune la îndămină orî-ce lectură, fără vorbe mari, care ascund goliciunea fondului, fără șirete prefaceri ale simțirii. Acolo era luptă crîncenă și plină de răspun-deri — la capăt stătea amenda ruinătoare și închisoarea care opria lucrul și ataca sănătatea; acolo nu era paradă, defilarea către înăl-țimile amețitoare ale parvenirii, supt ochiul de îndemn al patronului interesat. Graiul românesc lua supt condeii acestor războinici altă viață: un graiŭ către țeranî, preoți, dascăli, învățători, către fruntașii umii ai unui popor ce nu-și avea partea; cuvinte înțelese orî-cui, sintaxă vinjoasă; în toate spusele, simțul unei puteri mari pe care cel ce scrie caută s'ŭ fie în friŭ, dar care izbucnește într'o expresie zguduitoare, într'o comparație luminoasă, mergînd ca un fulger de suflet la suflet. Articolele bune aŭ fost scrise și până la urmă în acest stil, cu toate că puterile scriitorilor nu mai erau cele de odi-nioară.

Partidul național alesese ca linie de conduită pasivitatea. Cu toată cartea populară și plină de învățăminte a d-lui Brote, cei mai mulți dintre cetitorii acestei reviste nu vor fi lămuriți asupra înțelesului pasivității politice a Romînilor de peste munți, și se pot mîngîia de altfel cu încredințarea că atîția mari politicienî ai regatului român împărtășesc, mai mult sau mai puțin, neștiința lor. La întemeierea dualismului în monarhia vecină cu noi a Habsburgilor, la 1866—7, se unise, fără voia Romînilor și Sașilor, Ardealul, fost principat au-tonom din secolul al XVI-lea încoace și luat de Casa de Austria de la Turci, cari erau suzeranîi țerii, abia la sfîrșitul veacului al XVII-lea, cu Ungaria, care căzuse prin moștenire aceleiași Case cu mai mult de un veac în urmă. Pentru ca nemulțămirea acestor două neamuri neungurești ale Ardealului, acelea care aveau numărul, bogăția, pu-terea de tot felul, să nu se poată da la iveală pe calea, deschisă prin Constituție, a alegerilor, legea cea veche electorală, mai res-trînsă de cit cea din Ungaria și destul de neclară pentru a putea fi tălmăcită după interesul puternicilor, fu lăsată în vigoare; guvernul represintantul națiunii dominante, putea să-și alcătuiască apoi cir-cumscriptiile, cercurile electorale cum voia, potrivit-le așa încît nemulțămîții să nu poată birui, și, în sfîrșit, până mai dăunăzi cum-părătorul de voturi era stăpînul alegerilor în Ungaria și cine nu voia

să-î primească banul și avea îndrăzneala să nu asculte de poruncile venite de sus, găsia în cale pușca jandarmului, care știe că viața unui opincar de valah nu costă așa de mult. În ast-fel de împrejurări, Românii aveau datoria de cuviință de a lăsa să treacă vremile, apele furioase peste piatra, peste vechia marmură neclintită a neamului lor. A nu colabora la comedie, li se impunea.

Întemeietorii «Tribunei» au înțeles însă că o cale nu li se poate închide: aceia prin care se răspîndește viața sufletească într'un popor, și din care apoi cresc, se înalță și înfloresc toate celelalte,—calea culturii. Au scos ziarul literar pe lângă cel politic, au adaus apoi și o bibliotecă a săracului, și au avut drept lucrători la această mare misiune scriitorii ca Gheorghe Coșbuc și Ioan Slavici. Gîndul cinstit, simțirea neprefăcută și vorba curată s'au coborît prin cărțuliile «Tribunei» pe masa simplului sătean, arătîndu-î că și în limba lui se poate culege toată învățătura și îndeplini toată frumuseța.

Viltorile prigonirilor au smuls și dus departe, pe pămîntul nostru de adăpostire, unde primim rîniții, căci nu putem merge alături cu luptătorii ce se apără,—pe vechii «tribuniști». Zilele mari de înțelegere deplină s'au încheiat în Ardeal, cînd fanaticii ideii de partid din România, conducătorii veșnicului războiului civil în fătarnice forme constituționale, și-au căutat ajutoare acolo unde trebuie să se *ducă* neconținut ajutorul nostru al tuturor. Ca și partidul național, ca și spiritul cel bun și încrederea vremilor fericite, «Tribuna» a scăzut și ea, și ajunse a represinta sucursala unui partid din regat față cu alt ziar, ocrotit de partidul cellalt: o dihonie pe atît de nenorocită, pe cît de lipsită de ori-ce înțeles. Cînd, pe urmă, relațiile s'au împăcat oare-cum, vechia adunare a rîndurilor în jurul ziarului din Sibiiu tot nu s'a mai putut face, și polemica, întru citva înnăbușită, a urmat, spre paguba tuturor. În vălmășag se mai uitase, aproape cu totul, încă ceva: cultul literaturii naționale.

* * *

Gonită din urmă fără încetare, de procese care-î căutaū moartea, «Tribuna» a dispărut. Un alt ziar îi va lua, mîne, locul. Acela va putea fi mai fericit în două privinți hotărîtoare: de el nu se va lega nici-o amintire de vrajbă între frați și, fără îndoială, conducătorii lui vor avea ca îndreptar de căpetenie că în cultura unui popor își are rădăcinile viitorul lui, și că decî înainte de toate se începe prin așternerea acestei culturi.

N. IORGA.

CIOBĂNAȘUL

La curte vine-un ciobănaș
Cînd îi abate lui să joace,
Și mult e hoț și e posnaș —
Că e copil din munți, și pace!

Sînt rupte bietele-î opincî,
Căciula lui în fund e spartă, —
Dar el c'un pumn doboară cincî
De-î cată unul și-altul ceartă.

Și cum e scurt și îndeșat
Rîd, dar se tem de el ficiorî.—
Și parcă-î el mai mare 'n sat
Că joacă tot în fruntea horîi.

El dă poruncî la lăutari,
A lui e cea mai mîndră fată —
La el se uită mici și mari —
Și-apoi acela-î joc odată!

Acum o prinde frumușel,
Acum o lasă și-o îngînă, —
Și moare fata după el
Cînd o 'nvîrtește pe sub mină...

Iar cînd cei-l-alți se 'ncurcă 'n joc
Și-abia se 'ndeamnă slab din gură,
Tot el aruncă la noroc
Cea mai frumoasă strigătură...

LA ISVOR

— DE LA ȚARĂ —

Omul judecă tot-deauna cu trei capete și ese la socoteală; muierea judecă cu mintea jumătate și-n pripă, torăe, ca o sperietoare de pașeri, ca să n'aibă altul vremea să-î ia vorba și cînd gîndești că are să-ți spue ceva, ca să te ajuți cu vorba ei, atunci tace, pentru că s'a obosit tocînd la fleacuri.

Și d'aia badea Toader nu-î îngăduia Sandei să s'amestece în treburile casei. Cum zicea el: «Știi, boreesă, una și bună: cînd vrei să facem un lucru, lasă-mă să'l fac eu, și cînd o fi să'l stricăm, te las pe tine».

Tăcea muierea, căci n'avea încătrău, cînd vedea pe bătrîn că se uită urît, tăcea de se învinețea de ciudă și i-se punea un nod în gît, de-î venea rău. Atunci eșia din casă și pleca orî în vecinî ori la vre-o rudă să se jăluie și după ce spunea la lume, cite neajunsuri și cită zarvă-î în casă, i-se ridica par'că o greutate de pe inimă și sufla mai ușor.

Așa-î făcută muierea de cînd o pomeneshi și până arunci țarină pe ea, — și om să fi, ca s'o poți da cit de cit pe brazdă.

Cînd ți-e lumea mai dragă și cînd gîndești, că după ce ai muncit mai o viață întreagă să trăești mai fără grijă din agoniseala ta și la vatra ta, atunci i-și viră dracul coada și-ți turbură liniștea casei. — Bine-a zis ăla, că-n muiere e și o bucată de drac.

Și ar fi putut badea Toader s'o ducă cum e mai bine, că la el în curte-î ca la domni: un purcelaș de Crăciun e, dacă nu doî; două vaci cu lapte, ca două isvoare-î umple în toată ziua cite trei șustare; în toată Dumineca la el să știe găina în oală; o căscioară bună are! Ce-î lipsește omului? Copii? Are pe Ducuța, ca o fragă; să-ntrec feciorii care s'o joace. Incolo cum îi zicea Bucuru Popii: «Bade Toadere, Dumnitale nu ți-ar șede rău să-ți puî chiar vistră-n pălărie!»

O făcea și asta bătrînul; nu prea să speria el de lume, căci cînd cobora cu carul din pădure, — un car bogat încărcat, ca de un fecior june, că abia-l urniau doi boi din loc, — i-și împlinta mai în glumă, mai într'adins, cite-o crăcuță cu frunze 'n pălărie și le făcea uitate dintr'un cap până la celălalt al satului. Iar cînd intra cu caru 'n curte Sanda-î deschidea poarta și-așa rizînd îl mustra: «Vai de mine, Toadere, cum îți mai dă inima să-ți puî vistră? Ce-ai zice tu să mă vezi cu florî la căiță?»

«Ha, ha, ha...» ridea badea; «unu-s e  și alta-  muierea cînd-  d  mestecenii pe ici și colo prin păr. Omului   șade bine cu or -ce și 'n or -ce vreme; voi, dacă nu vă purtați odată cu ai, rideți una de alta și vă povestiți, vă batjocoriți, de nu vă spală valea.»

B trina tăcea și era m ndr  de aș  om; om dintre oameni,   d  mina și-l trage inima să se poarte cum o vrea, și ca ficiorii, că-  stă bine; o fată are și-o mărita-o și pe aia, că doar nu-  șchioapă sau slută or . n'are cu ce să se m rite! Hei, să fie în sat fecior să-  se potrivească!

Ș'apoi ce? Stan al lui Băncilă ce cusur are?

...C nd se g ndea b trina la Stan   se umplea inima de bucurie, nu știa cum și ce ar face să treacă pe la ei pe la poartă; doar l'a găsi, că mine-poimine se-ntoarce iar în cătănie și p n  la toamnă nu mai vine. Și-ar vrea să știe și ea, de-  stă g ndu la fata ei s'aștepte; de nu, să bage vorbă 'n altă parte.

«Ce zici, Toadere, oare n'ar fi bine să chemăm desar  la noi pe oamenii  ia, că și ei ne-au chemat în sărbători și-  rușine să nu cinstim pe feciorul  la, că mine pleacă!»

«Tu muiere, vezi-ți de treabă. Nu ți-e oare-cum să gr ești, ca una care n'are minte nici cit-o g ain ? Eu nu știu ce să mă mai fac cu tine. Tu ți-ai făcut de cap. Ești smintită, ți-a sărit v'o doagă delo loc; e  nu știu!...»

Lelea Sanda nu mai putea sta locului.   venia ametelei, nu mai putea să răsufle; și-a luat cusătura și-a plecat.

Pe drum și-a venit în fire: «Nu mă ispiti Doamne, ce-o fi cu omul ăsta?»

La isvorul din dosul r chitelor nici vara nu se ducea nimenea, căci spun b tr nii, că l'au săpat ielele și apa-  vrăjită, iar pe vreme tare urlă în el ca un b laur și dacă e cine-va pe aproape,   ia puterea.

S'amesteca ziua cu noaptea, v paia cerului delo apus se stingea din ce în ce și-n umbra văzduhului începeau pe ici pe colo să mijiasc  stelele ca licuricii...

Pe vremea asta în sat nu-  nici o viață. Totul e amorțit, doar c te-un lătrat de cine sparge liniștea serii, ca niște glasuri cobitoare-n pustiiu.

Omul obosit de muncă se g ndește la pat, femeile la șezătoare, iar flăcăii și fetele la dragoste, că mult e dulce.

Frumoasă-  vremea tinereții! E tot-d'a-una senină, fără griji, fără necazuri și nevoi, te g ndești numai la ochii m ndrei vrăjitori, ca ielele, la gurița aia dulce, ce nu să mai satur  de sărutat și la s ni moii de sub  ia cu pu și cu rețe.

Abia 'nsereză și toate se gătesc ca de nuntă, își freacă minile cu busuioc să miroasă, își pun flori în păr și la briu, și-l așteaptă.

El vine, voinicul, se uită pe fereastră și o vede cum dă roată prin casă, de așază lucrurile.

Dar Stan pleacă mine; el vrea să-î vorbească Ducuței să nu-l auză nimeni; nici ziduri, nici oameni, nici ciinele din curte. Numai ca să știe, ce l-a adus pe el trei zile pe drum. La horă a jucat-o, a strâns-o 'n brațe și i-a șoptit la ureche: «Ducuță, eu plec; mai am patru-zeci și opt de ceasuri *urlaub*, da'n pe seară vreau numai o vorbă să-ți spuî și-apoi ce-o vrea Dumnezeu. Ne întilnim la isvor.»

Ea-l privi lung. La 'înțeles pe semne.

Se întunecase binișor. Nu era lumină în sat decît colo și colo unde-s fete mari la casă. La Ducuța era 'ntunerec...

În dosul răchițelor nu umbla nimenea pe vreme tare, iar noaptea și păsările cobitoare să fereau să treacă pe deasupra. Dar par'că s'aud șoapte.

«Isvoru-și vede de drum, Ducuță, și nimenea, nimenea nu ne aude.

Ducuță, dac'o fi să mai trăesc în lumea asta, eu numai pentru tine vreau să trăesc și de ne-o fi norocul bine de bine;—dacă nu, să știi că 'mî pierz urma și mă duc, nici de nume să nu-mî mai auză puî de om...»

«Să nu vorbești într'un ceas rău, Stane, că tot-d'a-una omul bun n'are noroc și mî-e așa de frică, cînd mă gîndesc, că n'am să fiu a ta nici odată. Tu nu știi ce om e tata; l'aș ruga 'n genunchi să-mî asculte o vorbă, dar mă tem de el mai tare ca de-un strein. — Doamne! cîte nopți amare n'am avut eu de cînd ai plecat, cît n'am plîns ca după mort, că mi-era frică, că n'am să te mai văz, și m'ascundeam cînd plîngeam, să nu știe nimenea că plîng și de ce plîng, și aș fi vrut să mă sfîrșesc gîndindu-mă la tine.

Așa a trecut iarna cea dintîi; apoi a venit vara cînd cîntam să mi se rupă inima.

Eu știam de ce cînt așa de jalnic, oamenii însă m'ascultau răzămăți în sapă, ori în coada coasei și ziceau că-s goală mama.

Numai Bucuru Popii vedea că am ce am, și-î spunea tatii cite-odată așa-n glumă: Bade Toadere cine-a scornit cătănia nu s'a gîndit cît amar o să-î facă fetei D-tale».

«Ducuță! Ducuță! cum să-ți răsplătesc eu durerile?»

Trosnituri ușoare de găteje uscate se ridicau dintre rachiți și le împrăștia vîntul prin luncă și după o clipă n'am mai auzit nimic.

IAR FAȚA TA E STRĂVEZIE

— VARIANTA —

Iar fața ta e străvezie
Ca suprafața albei ceri
Și numai ochii mei sunt tulburi
De umbra negrelor dureri.

Tu chip alinător de dulce,
Tu ideal în ochii mei,
Tu ce-o femeie între flori ești
Ș'o dulce floare 'ntre femeî,

De-ai rămînea pe veci frumoasă
Precum te simt, precum te văz
Și 'n părul tău cel lung și galben
Eū flori de-a verii să așază...

Dar în curînd — și nici o umbră
Din frumusețea ta n'a fi
Treî zile încă vei fi ast-fel
Apoi... apoi vei putrezi.

Pămînt nesimțitor și rece
De ce iluziile sfermî,
De ce ne-arăți că adorarăm
Un vas de lut, cu suc de vermî?..

(Comp. «Din valurile vremii...»).

M. EMINESCU.

Biblioteca «Sămănătorului». S'aū pus sub tipar și vor apare zilele aceste următoarele scrieri ale redactorilor revistei noastre: *Traduceri din Verlaine* de D. Anghel și St. O. Iosif; *Preludii*, articole de critică literară, de Ilarie Chendi; *Visuri de noroc* de Zaharie Birsan.

S P L E E N

Maeterlinck pretutindenî; Maeterlinck și la noi. La teatru Monna Vanna. In ziare «studii» asupra aceluiaș subiect interesant. La universitate «conferințe» asupra aceleiaș Monna Vanna. Domnișoarele știu să povestească ce erou e Prinzilvalle, cum a murit Tintagiles, cum s'au iubit nenorociții de Pelleas și Melisande (ce nume dăguțe!) și până și Ardelenii, oamenii aceia simpli și adversari-diri a tot ce e modă și modern, își au acum pe Maeterlinck al lor: «Familia» publică o traducere a Monna-Vannei, ear mai anii trecuți publicase (prin un exces de zel al subscribului) un act din «Soeur Beatrice». Belgianul ș-a făcut intrarea triumfală pe plaiurile romine.

Cînd te gîndești că de cînd l-a «descoperit» Octave Mirbeau într'un foileton entusiast din «Figaro» au trecut 12 ani și că în Franța încă de pe-atunci îi era creată reputația de Shakespeare modern¹⁾, ear la noi n'a fost «descoperit» decît abia acum, îți vine să nu mai dai crezămint celor ce acuză societatea noastră de prea mult interes pentru tot ce se scrie în franțuzește.

Orî-cum însă, după multul sunet din fanfarele criticilor străini, eată-l să-lăsluit și între noi... și-î șade bine, bată-l norocul, parc'ar fi la el acasă. Societatea noastră ca și cea din alte Capitale, e predispusă a îmbrățișa pe Maeterlinck, nu numai ca artist subtil, ci chiar ca gînditor și nu atît pe Maeterlinck cel de astăzi, devenit mai clar și mai viguros în toată opera sa, ci pe autorul încercărilor filosofice «Trésor des humbles» și «La sagesse et la destinée».

(Toate speculațiunile, destul de obscure, pria cari desvoltă în mod fragmentar cite-va probleme din viața sufletească a individului trudit («la vie interieure» e vecinica lui lozincă!); toate tendințele de-a răsturna prin afirmațiuni paradoxale, dar de-o adîncime aparentă, ideile «ruginite» ale diferitelor școale filosofice și estetice și ale diferitelor întocmiri convenționale; în general întreaga atmosferă mistică din lucrările aceste trebuie să placă mult unei societăți obosite, sensitive, și incapabilă de emoțiuni mai puternice. Cel puțin așa îmi închipui, că Maeterlinck nu este numai poetul, ci chiar filosoful, pentru care o parte a societății noastre fatal trebuie să se entusiasmeze. Și dacă nu-l înțelege, îl simte cel puțin, cum simți orî-ce scriere cu al cărei fond sufletesc ești înrudit.)

(Pesimismul obosit și inofensiv și toată poezia dulcilor misteruri se savurează ca o bonboană. Parfumul florilor și aerul molatec îți mîngîie nervii și-ți deșteaptă fiorii nedeslușiți ai unei piroteli plăcute. Și ce poate fi mai delicat, de cît, tolănit pe o canapea și mîncînd la acadele, să citești în Maeterlinck despre «tragicul cotidian» sau despre *unio mystica* a su-

¹⁾ Monty Jacobs. Maeterlinck. Eine kritische Studie. Leipzig 1901 p. 13.

fletului său a iubirei cu ființa lui D-zeu!.. O lume plictisită ca a noastră are multă nevoie de asemenea reflexiuni introspective, căci îi servește de prilej a se ridica de-asupra mulțimei brutale, celei cu simțiri așa de puțin diferențiate. {

(Dar chiar și eroii din dramele lui Maeterlinck, în frunte cu cei din «*petits drames pour marionettes*», au destule însușiri comune cu societatea noastră. Sunt figuri șterse, oameni de jumătate, fără măduvă 'n oase, fără vlagă 'n nervi, fără voință, supuși destinului și nesupuși legilor vieții normale. Și citiți nu găsești de-aceștia și între admiratorii lui Maeterlinck, între cetitorii lui fără putere de control! Dar, bine 'nțeles, figuri mai puțin idealizate, fără aureola poetică în jurul lor.

Citez aici un cas, instructiv chiar și ca glumă, pe care îl găsesc povestit într'un ziar din Viena :

De erî încoace — povestește autorul anonim al acestei notițe — sunt adversarul lui Maeterlinck. Mi-a stricat o seară întreagă. Și anume iată cum. Un prieten, poftit de mine la masă, venea de la teatru, unde se jucase «*Pelleas și Melisande*». Și ce să vezi: omul, pe care nu'l crezusem nici odată așa de simțitor, cuprins de duhul morții din piesa poetului belgian, ajunsese într'un hal ca vai de el. Nu vedea decît îngerul morții în toate și spiritul de distrugere, ear puterea de sugestie a lui Maeterlinck l-a influențat atât de mult, încît cuvintele și ideile aceluia reveniau tot mai des în cursul conversațiunei.

Chiar și salutarea lui era neobicinuită. «*Maî trăești?*», mă întrebă, intrînd în restaurant. Și răspunzîndu-i, că nu e decît timp de cîte-va ore de cînd ne-am văzut în cafenea, el reflectă visător: «*Negreșit, dar cît de ușor se putea să murim în timpul acestă!...*»

Chelnării aduseseră un biftec și cînd amicul meu tăia întîia bucată, observă în ton elegiac: «*Vezi, și acest boū era odată în viață și rumega la iarbă verde ear acum eată-l, o bucată de friptură...*» «*Ei, maî lasă gîndurile astea nebune, cată maî bine la fetișoara asta frumoasă de la masa vecină*», îl intreruseși eū. «*Frumoasă?*» răspunse el cu dispreț și cu durere. «*Cite-va zile încă și ea poate fi un biêt schelet, acoperit de pămîntul negru și neîndurat!...*»

Era insuportabil. L-am luat pe strădă, ca să-î maî scot gîrgăuniū din cap. Dar zădarnic! Toate îi reaminteaū moartea. Și vazînd tramvaiul electric, arată în urma lui: «*Vezi-l? La colțul următor poate nenoroci sub roțile sale cîte-va ființe omenești!*»

A trebuit să-l părăsesc. La despărțire imi strînse mîna cu căldură și, privindu-mă melancolic, oftă: «*Pe miine nu ne maî vedem. Unul dintre noi poate o să moară!...*» Și trecînd înainte, îl auzii fluierînd un marș funebru... Ear eū mă gîndeam la minunatele efecte ale poeziei moderne...

Nu mă 'ndoiesc, că e exagerată întreaga expunere. Și maî ales cetitorii romîni, nu vor suferi de ideia fixă că din cauza lui Maeterlinck saū a altor autori moderni nu le rămîne timp pentru viață. Plictisiții și blazații noștri sunt visători cu mult maî practici ca cel din poveste, deși nu se pot apăra în contra ori-cărei influențe. Din toată lectura lor nu le maî rămîne decît o amintire vagă, ca un miros de tămîie după sfîrșitul unui prohod.

IL. CHENDI.

ÎN GRĂDINĂ

Văzduhu'i plin de ciripiri;
De sus o ploaie de lumină
Ineacă 'n raze, în grădină,
Insingerații trandafiri.

Și prin miros pătrunzător
Ș'amețitor. de iasomie,
Un vînt de vară 'ncet adie
D'alintă florile ușor.

Am rupt o galbenă leala
Pierdută 'n valuri de sulfină
Și-am ridicat'o la lumină...
Frumos trec razele prin ea!

Intreagă 'n aur o cuprind
Și dă printrînsa să străbată,
De pare toată 'nflăcărată
Și parcă foile-i s'aprind.

Acolo rid în taină blind,
Și cată parcă să s'ascunză
Craițe două sub o frunză:
Cu drag le-am sărutat pe rind.

Și-un fluture din sbor l'am prins,
Ce rătăcise prin grădină,
Pierdut în marea de lumină
Și alb de parcă era nins...

Rup florile, le strîng la piept,
Le rup pe toate din grădină.
Mă 'mbăt de flori și de lumină
Ș'ași vrea să nu mă mai deștept...

ALICE CALUGĂRU.

ROBUL

(SCHIȚA)

...De două luni de cînd Tudor Potecă e uitat aci în Varna, într'un spital de răniți, pe malul mării. Aci s'a stins fără luminare unchiu-său, Zamfir.

Nică n'a apucat să-și dea bine sufletul și l'aū și înșfăcat de picioare doi arapi negri ca fundul ceaunului și fuga cu el pe scări, de-î suna capul ca o oală hodorogită.

Stă gînditor, cu ochii duși pe marea înfuriată care se lovește spumînd, urlînd, gemînd, de țarmul nisipos. Crește, s'apropie o namilă de vapor și după un ceas un șir de luntri înșesate cu turci veneau săltînd înspre mal.

Oftează înăbușit Tudor, oftează ca omul desnădăjdut care nu mai are nici o scăpare. Ca miine o să se stingă și el, neștiut și neplîns de nimeni, ca cel mai de pe urmă cerșetor.

Pornise cu doi unchi ai lui să scoată din baltă cite-va capete de vite, spre a le duce să le vînză la obor.

Prin partea locului, Dunărea despărțindu-se în două mari brațe,

inconjoară domeniul întinse cu nenumărate ezere, jăpși, girle, privăluți și cu grinduri ridicate nițel mai sus. Păduri mari de sălcii bătrâne, finețe de șovar, stufării și păpurișuri cari 'și mișcă fișiind a jale și a pustiul trunchirile subțiri și mlădioase la bătaia vintului.

Tudor și cu cei doi unchi ai lui: Costache și Zamfir Potecă străbătuseră, căutind, pină la malul Dunărei vechi, unde, dind peste o tirlă, maseră.

De mai bine de un an de cind singele creștinilor îngrășa cimpurile Bulgariei și de cind soți, părinți, rude și prietenii scaldău în lacrimi viața lor pustiită de moartea celor pe cari îi iubeau.

De pe un delușor, Romini noștri privesc cum furnică Turcii în dealurile Dobrogei. Pe cind mincau, pocnete înfundate de puști s'auziră în pădurile bătrâne de salcii cari strejuiesc din cursul Dunărei.

— Sunt nisca-i va grăniceri de la pichete, esplică gazda.

În spatele tirlei curge un prival care dă în Dunăre și care 'i adăpostit și ascuns de o stufărie în care te poți perde în bună voce; pe malul lui sălcii bătrâne își scaldă bărbile pletoase în undele reci ale apei.

Ca adăpost la tirlă o perdea înaltă de stof, lingă care se ridicău trei căpițe de fin vechiu.

Vorbesc oamenii noștri dar tot cam cu frică, acu încep a-și da seamă în ce primejdie căzuseră.

* * *

În bărci, pe Dunăre, dind apoi în private, cete de soldați turci se furișează noaptea, jefuesc și dau foc fără milă. Mai ales pichetele de grăniceri erau ținta lor, tot-deauna credeau că vor surprinde în somn pe soldați, să-i lege și să-i ducă pescheș la șefii lor, cari în asemenea împrejurări tot-deauna îi răsplăteau.

Noă bărci cu Turci alunecă ușoare pe șinalul Dunărei, s'apropie încet-încet de mal, Turcii scoboară și în acel timp o salvă de focuri cutremură pădurile, șuerind prelung pe Dunăre, și Turcii fac spume la gură de minie, blodogorind și repezindu-se înspre pichet. Dar pas de caută în bălțile cu stufuri pe șireții de grăniceri. După o goană zadarnică, s'au întors, s'au așezat iar în bărci, pornind în susul Dunărei pe lingă mal.

Prin puterea nopței ajung în dreptul tirlei, trec la deal de ea, dind în prival, unde lasă bărcile și cincii dintre ei rămîn de pază.

Încep ciinii a lătra înfricoșat înspre stufărie, și sare gazda din somn.

— Măi băeți, sculați, că nu-i bine.

Intr'un suflet, au fost toți în picioare, s'au strecurat încetul pe ușă și buzna în stufărie. Au stat acolo chitic, ascultind cum trosnia stuful de Turcii care se apropiau.

A început finul din cărută a trosni împrăștiind nori groși de fum, și înălțind limbii de flăcări tremurătoare de un violet limpede; apoi larmă și urlete sălbatece. pocnete de puști, și tirla toată fu înconjurată.

Se furișează pe brinci oamenii din tirlă, ca șerpii se tirăe, se despart fără să bage de seamă și ne mai îndrăznind să se cheme tare, s'au răsmit.

Tirlaşul intră într'o japşă pînă la briu, toată faţa apei plină cu foi late de plutniţă şi scoate capul din apă, răsuflă şi iar s'ascunde sub foile de plută.

Zamfir şi Costache Potecă aū ajuns pe malul privalului, şi cu gîndul să-l treacă, aū pornit'o incetul în sus pînă i-aū prins Turcii.

Tudor Potecă se urcă într'o salcie, şi stă acolo ghemuit pînă la ziua.

De o dată, din susul privalului, s'aude un plescăit de lopeţi şi o barcă s'arată, creşte şi după ea alta, altele... opt bărci trec pe prival, fără să bage de seamă pe Tudor.

Tocmai era să înceapă a'şi mai mişca mădularele, cînd iată nebună, întirziată, a noua barcă venea fişiind, despîcînd cu botul ei ascuţit apa.

El a închis ochii să nu mai vadă, dar un răcnet nebun, înăbuşit, îl făcu să tremure şi să se uite'n jos.

Intins în fundul bărcii, un Turc rănit la umăr, sta aşezat cu faţa'n sus mestecînd în gură o frîntură de pîine şi blodogorînd şi arătînd cu degetul în sus.

Alunecă barca 'napoi, şase puşti se îndreaptă în spre Tudor şi el tremură vargă, un puvoi gros i întunecă vederea şi desprinzîndu-şi mîinile de crăci, cade mototol în barcă.

Aduşi la Măcin, cite-şi trei legaţi cot la cot, aū fost întrebaţi, descuşi spre a se stabili, dacă nu cum-va ei sunt aceia cari — după cum afirmaseră soldaţii ce-i aduseră — aū tras focuri în ceată.

Jurînd, aū spus toţi la fel şi şeful de garnizoană ordoană să fie înaintaţi la Varna.

Aū străbătut ca vai de ei Dobrogea, ameninţaţi de a fi sfîşiaţi de populaţiunea mahomedană din satele turceşti, şi aū ajuns înaintea tribunalului militar din Varna.

Judecaţi scurt, aū înfundat grosul.

După două luni, tilmaciul îi cheamă sus şi le dă ordin să rămîie în spitalul de răniţi ca servitori.

Acolo s'a stins bietul Zamfir.

Costache Potecă — slab şi mai în vîrstă — e bolnav greu.

Afurisitele de friguri de astă-vară l'aū apucat iar, cu mai multă putere sguindu-l.

* * *

S'a sfîrşit războiul, s'a încheiat pacea şi robii noştri, într'o bună dimineată se arată înaintea şefului închisorei. Acesta vorbeşte cu tilmaciul, care 'i ia în primire. O pîine mare de fie-care şi un călăraş care să-i ducă pînă la graniţa Dobrogei.

Ce greu merge Costache! Se opreşte la fie-ce două-zeci de paşi, şi-l năpădeşte singele pe gură. Călăraşul turcesc, 'l încinge în biciu, silindu-l să meargă. Ajunşi la graniţa Dobrogei, călăraşul întoarce calul în loc, i înfîge călcîile în burtă şi fuge spre pămîntul strein, în care s'a stins un biet Romin nevinovat şi unde a pătimit atîtea neazuri Tudor şi Costache.

Vîrsta lui fragedă a biruit neazurile şi Tudor nu slăbeşte pe Cos-

tache, îl duce în circă cit poate, apoi s'așează lingă el jos, și se odihnește pentru a porni mai departe, spre țara lui, spre țara unde 'l jelese părinții și frații.

Dar nopțile erau grozave. Cu frica 'n sin de bandele de cercheji care cutreerau Dobrogea, Tudor se furișea cu unchiu-său Costache în tufișuri dese de măracini și acolo ațipia, sărind din somn de cite ori tovarășul lui isbucnea în tusea aceea care-l seca la inimă.

— Mă, Tudorică, mă, nu te mai chinui și tu pentru mine, mă băete. Mie, pân'aci mi-a fost, zicea une-orî bătrînul. Du-te cu D-zeu, să nu te ciopărțească cercheji pe aici.

Două săptămîni a mai mers Costache prin Dobrogea, cerșind împreună cu Tudor prin satele creștine, dar într'o zi n'a mai vrut nici în ruptul capului să se mai scoale din bătătura unei case.

— Să spuî nevestei să vînză tot, tot, tot; să n'o 'nșele unul și altul și să-mi facă toate pomenile.

Și ușor, ca un pui de găină, și-a dat sufletul.

Tudor încearcă să-i pună în mină o lumînărică de ceară.

Ce stristă stingere pe pămînt strein! A plîns Tudor mult în ziua aceea, a stat de l'aŭ înmormîntat cum a dat Dumnezeu, cu haine de prin sat căpătate de pomană, și a treia zi a pornit înainte cu nădejdea la cer.

Copil nenorocit, vei mai vedea tu satul tău? Te-or mai cunoaște părinții, dacă-î vei mai găsi cu suflet?.. Și merge Tudor și întreabă din sat în sat creștin, și-l îndreaptă oamenii cu milă și-l mai iaŭ și'n căruța trecătorii cu treaba înspre Dunăre...

Cu un luntraș de pe malul ei, Tudor alunecă în josul Dunărei; luntrașul îl lăsă la vre-o jumătate poștă de satul lui.

E lună ca ziua și umed și răcoros praful pe care-l frămîntă Tudor în picioare. Acuma par'c'ar vrea să moară și el, nu i-ar părea rău, moare pe pămîntul țării sale.

Iși pipăe și-și scoate-încet fesul din cap, semn vorbitor de durerile lui și-și simte lacrimi în ochi.

Ce liniște 'mpetrită 'n sat! Dorm vitele 'n bătătură, și la casa lor nu se simte nimic. Stă încremenit, înaintea vraniței, nedeschizînd'o. Îi bate inima tare, de stă să-i rupă pieptul. Un cîine se repede la el și-l latră ca pe-un strein; el îl alungă cu o nua și intră în curte. S'apropie încetinel și bate'n geam.

— Mamă, mamă...

În casă s'aud șoapte năbușite, un șgomot de pași, ușa se deschide și o arătare de femee se dă înapoi la vederea Turcului așa nalt și deșirat, cu barba mare și 'ncilcîită.

— Nu te speria, mamă, că eu sînt.

— Tudorică, mamă, flăcăul mamei!....

Noi îți ridicasem și panaghia și tu te 'ntorcî cu zile, flăcăiașul mamei... Și i se 'neacă vocea în lacrimi.

Baba Smaranda dă năvală 'n casă, deșteptîndu-i pe toți:

— Sculați, mă, c'a venit Tudoric'al nostru!

Cronica săptăminală

PICTURĂ ȘI STATUI NAȚIONALE

Abia s'a închis o expoziție de pictură, și în frumoasa clădire a Ate-neului, care de altmintrelea nu mai răspunde de loc scopului pentru care a fost întemeiată, s'a deschis o a doua.

Pictorul Eugeniu Voinescu a dat cele mai multe pînze, și de fapt e expoziția lui. Cite-va alte tablouri n'au o însemnătate artistică propriu zisă; dacă este pricepere, dibăcie și experiență în micile lucrări ale d-lui Romeo Girolamo, decoratorul teatrului nostru (un străin care s'a găsit bine la noi și a rămas), alții au adus încercări puțin izbutite; iar este unul care s'a înfățișat chiar cu producții grotesce.

Bătrînul maiestru Voinescu e cunoscut ca pictor de marine, și ast-fel se înfățișează și acum prin lucrări care nu-î scad reputația. Cele mai multe sînt de dimensiuni restrinse; cea mai mare se întîmplă — lucru destul de rar — să fie și cea mai bună: cele două stînci negre de care se sfarmă, supt un cer de furtună, valuri îndărătnice. Un interior de biserică e exact reprodus și face impresie; cine-va s'a și grăbit să-l cumpere. O tentativă interesantă e expresivul cap de Hristos pe sfîntul giulgiu.

Cînd mai mult, cînd mai puțin, înțelegînd său ba, publicul s'a deprins a cumpăra la asemenea expoziții. Această încurajare trebuie să îndemne pe pictorii noștri să-și iea arta în serios, nu numai ca tehnică, ci și ca misiune. Artă adevărată n'are chemarea de a imita o reproducere anterioară a naturii, ci de a înfățișa caracteristicul, viața adîncă a naturii, așa cum ea se oglindește în ochii unui privilegiat. A zugrăvi scene dintr'o țară oare-care, tocmai așa cum le pricep oamenii de acolo, său a da țărani, țigani, drumuri, biserici, etc. din România în lumina favorită pentru atelierele din Paris său München, — e un talent care se capătă prin sîrguință la școală și prin ușurința naturală de a se lua după alt cineva. Însă pictorii noștri în cea mai mare parte sînt elevi foarte buni, buni, mediocri său răi ai ai profesorilor străini pe cari i-au avut. O vedenie a lumini de aici a avut-o numai Grigorescu, pictorul prin mila lui Dumnezeu, și nu prin certificatul unui profesor ilustru. Într'un grad mai slab, cu studii personale mai îndelungate și cu o mai puțină dispoziție de a emigra, ar putea face astfel și alții, mulți alții, spre folosul lor și al nostru.

* * *

A și sosit în gară statuia lui Ion Brătianu, care, așezată pe impo-santu-i soclu de piatră în mijlocul capitalei, va aminti prin icoană urmașilor vrednicia unuia dintre cei mai harnici lucrători la întemeierea sta-tului romîn.

Statuia e concepția unui sculptor frances, Dubois: ea a fost expusă în Paris, și vād că s'a zis rău de dînsa, de judecătoria de artă locală, din punctul de vedere al frumosului, și nu al celor-l-alte scopuri ce urmă-rește încă. Mi-e frică să nu fie îndreptățită această judecată defavorabilă.

În adevăr, plătînd mai mult, în calitatea noastră de străini din locuri puțin vestite, căpătăm de la furnisorii noștri artistici, sistematic, fără excepție, numai lucruri rele, urite, necorespunzătoare, — ca o pedeapsă,

pare că, fiind-că nu avem, nu putem forma, sau nu putem descoperi sau prețui (judece fie-care cum crede) sculptori.

Ștefan cel Mare din Iași e nu se mai poate mai neizbutit. Un cal de paradă, într'o situație țapănă, poartă pe eroul moldovean împodobit ca un Irod: coroană mare, apăsînd o frunte pe care am fi dorit s'o vedem liberă, în bătaia vîntului de năvală al luptelor, încrețită de fulgerul hotărîrilor biruitoare; un strășnic topuz ținut stîngaciū, nici armă, nici semn de comandă, nici biciu de cal, nici nimic; o mantie, care, în loc să fie maiestoașă, e încurcătoare: Ștefan-Vodă samănă cu un cavaler semit din localitate, cu «șreamălu» de coadă de vulpe, cu bețișorul prin care dă răpegiune unui cal în socote, cu anteriorul revărsat peste osămintele ducipalului său. De o mie de ori e de preferat severul Miron Costin de pe piața Primăriei din același oraș, — operă a unui străin așezat în țară, care ne cunoaște și ne înțelege, d. Hegel.

Mihaï Viteazul nu mai are nevoie de laude, — cu toate că și el ni vine din Paris, de la un mare maiestru. Un cal umflat, suit pe un pedestal prea mare: eroul învîrtindu-se cu toporul în mină, într'un gest care e silit, dar n'are nobleță, și încă mai puțin măreție. Ce față fără expresie supt ridicula căciula globulară, care pare a fi un ișlic boeresc cu pană la o parte!

Alexandru Lahovari, statuie în București: Acel domn gras, în redingotă, cu capul gol, care pare foarte grăbit, și spre care o femeie, într'o atitudine care chiamă toată atenția asupra-î, întinde archi-usata, cu prisosință ieșita din modă «palmă» clasică, ramura de palmier a triumfătorilor, pe cînd iată și un moș bătrîn, care e... Mama Dunăre, ce obișnuiește a se numi la Paris, unde sexurile se pot confunda, *le père Danube*.

Să vedem acum pe Ion Brătianul altui mare maiestru, de sigur și mai scump la preț pentru Orient...

P. S. Îl văzuî, așezat pe soclu, pe înraltul soclu de granit, care înălță și speranțele noastre de a căpăta pentru un om în adevăr mare o adevărată operă de artă. Technica s'o judece oamenii de meșteșug; asămănarea, cea ce aū cunoscut pe Brătianu. Noi n'avem destulă putere pentru a ne minuna de *ideia* din care a pornit statuia.

Ba nu statuia, ci *grupul*. Brătianu, un domn oarecare, într'o haină oarecare, făcînd un gest teatral, el care nu obișnuia, călăuz practic al vremii sale, să le facă *nici-odată*. Lîngă el se instalează alegoria, acea alegorie pe care hotărît, că timpul ce se strecoară, n'o poate smulge din arta francesă; recea alegorie, care nu se înțelege dintr'odată, care cere un tilcuitor, comentarii și glose. Alegoria e înfățișată aici ca România, o Romînie care se distinge foarte greu din cutele steagului ce o înfășură. Mi se spune că e în costum național. E ceva mai ușor de cît a da o expresie, mai ales cînd nu cunoști mai nimic sau chiar nimic din acea țară unde a lucrat acel om.

Atît n'ajunge însă: ca și la monumentul Lahovari trebuie o a treia persoană. Aici nu e Dunărea, ci un dorobanț, un luptător pentru neatinare, uitîndu-și de rană pentru a aduce steagul dobîndit în luptă. Dorobanțul triumfător stă... cu căciula în mină (nu uitați că e în Orient, unde relațiile dintre oameni — știe toată străinătatea — sînt *servile*).

Da, cu căciula în mină. Acum, orî-cît s'ar tilcui că acest act de... venerație se îndreaptă către patrie, sentimentul privitorului, care caută frumosul, înălțătorul și-și iubește țara, e... același.

Nu, nu, n'avem noroc la cumpărat, la importat artă națională.

N. IORGA.

RĂSPUNSURI

M. C. Sibiu. — Hotărîrea d-v. de-a scrie o dramă ne-a procurat o bucurie. Așteptăm negreșit pentru luna viitoare o parte. E în versuri?

V. A. Iași. — «N'ai talent, apucă-te de altă carieră...» De ce scrii așa? Din cauză că nu ți-am răspuns îndată, ai putut să te superi așa de mult? Ei nu; balada d-tale e frumoșică, dar nu se poate publica din pricina părții a doua, pe care nu credem s'o mai poți reface, fiind total lipsită de subiect. Dăi înainte cu motivele din popor și — D-zeu cu noi și cu sfînta noastră cauză.

E. Dol. Loco. — Nașul dorește ca fina să trimită material mai des, altfel se îmbracă 'n doliu.

D. Brăila. — Nu știm pentru ce, dar «amintirile din copilărie» ni s'au părut copilăroase. De ce am întirziat cu răspunsul? Ne era așa de greu să ți-o spunem. Dar în sfîrșit... «Tu zici!»

Fecioara iluziilor. Ne cereți sinceritate? Vă mărturisim foarte sincer, că ne-am putea face o iluzie de talentul d-v., numai dacă ne-ați trimite mai multe versuri. Țsta nu merge. Vorbe multe și incoherența prea mare. Ș-apoi «sufierea caldă și sonoră, n'o spune adierii...» prea e de tot!

E. C. Loco. — Din «Cîntecele» din urmă poate vom alege unul — pentru mai tîrziu. Deocamdată avem atîtea versuri care 'și așteaptă sorocul publicării!

M. P. Loco. — Am dori să vă cunoașteam.

S. I. N. Iași. — Frumoasă e «Hora», dar... cam schioapătă pe ici pe colo, — și-i păcat. Dacăți rețea versul să-l mai dați la rindea și ați tăia, poate, cele trei strofe din urmă — am publica-o cu plăcere. De ce nu iscăliți cu numele întreg?

C. M. Bîrlad. — Așteptăm ceva.

C. S. Tomery. — E frumos pe-acolo, frățioare?

Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“

A APĂRUT:

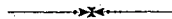
V. ALEXANDRI

VOL. II

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TEATRU

OPERE COMPLETE

PREȚUL LEI 1.50